

BIJLAGEN

Hieronder vindt u allerlei nadere informatie en toelichting op de hoofdlijnen van het projectplan 2023-2025

2. Verdere informatie

Food for Life Malawi, gebaseerd op methode-Mansholt (kort weergegeven)

Na de Tweede Wereldoorlog produceerden de Nederlandse boeren onvoldoende voedsel. De overheid wilde daar graag wat aan doen en vroeg de boeren meer voedsel te produceren. De boeren wilden dat niet omdat door een hogere productie de prijzen zouden dalen. Daarom voerde minister Mansholt het systeem van vaste prijzen in. Dat betekende voor de boeren dat een hogere productie ook een hogere financiële opbrengst zou geven. Er werd alles op alles gezet om een zo hoog mogelijke productie te realiseren. Dat is uitstekend gelukt. Nederland behoort nu tot de top van voedsel-exporterende landen. Het Mansholt-systeem liep uiteindelijk vast omdat veel boeren uitsluitend oog hadden voor financieel rendement. Men verloor de gevolgen van het gebruik van extreem veel kunstmest volledig uit het oog. Uiteindelijk werd het systeem van gegarandeerde voedselprijzen weer losgelaten. Niet alleen de schatkist, maar ook de ecologie liet zien dat door deze topproductie onze natuur werd uitgebuit en de grond verschraalde. Een heel belangrijke oorzaak was het gebruik van een overdreven hoeveelheid kunstmest, jaar op jaar. Food for Life Malawi heeft laten zien dat het gebruik van een zeer kleine hoeveelheid kunstmest, samen met het gebruik van verrijkte compost, een uitstekend resultaat geeft, ook in perioden van minimale regenval. Deze combinatie zorgt ervoor dat de kosten zeer minimaal zijn en de oogst jaar op jaar verbazingwekkend groot is. Een misoogst hebben wij de afgelopen tien jaar niet gehad. Sterker nog: ook wanneer Malawi te maken had met misoogst, bleven onze akkers er goed voorstaan en gaven ze ruim voldoende opbrengst. Als wij Food for Life Malawi kunnen uitbreiden, zal dit ertoe leiden dat het milieu aanzienlijk minder wordt belast en dat meer deviezen in het land blijven. Nu is het zo dat de overheid mais koopt in het buitenland. Dat brengt een forse milieubelasting mee vanwege het transport over een grote afstand en het doet een forse aanslag op de deviezen.

Basis van de samenwerking

De basis van onze samenwerking met de deelnemers is dat wij uitgaan van de persoonlijke kennis, kunde en ervaringen van de deelnemers, met respect voor hun cultuur, normen en waarden. We gaan uit van wederzijds vertrouwen. We laten de deelnemers zelf het dagelijkse management doen en leren ze hoe zij blijvend tot economische zelfstandigheid kunnen komen. We leren en begeleiden hen individueel en helpen hen deuren te openen waar dat nodig is. In alle jaren helpen wij hen op weg door zaaizaden en meststoffen 'gratis' te verstrekken. Het is aan de deelnemer zelf om te zorgen voor een goede oogst. **Immers hoe hoger de oogst, des te meer inkomen hij heeft.**

In de afgelopen tien jaar hebben wij veel ervaring opgedaan met alle facetten die men moet doorlopen om als zelfstandige boer blijvend rendabel mais te kunnen verbouwen op eigen land en soms op van derden gehuurd land.

Coöperatie

De regionale coöperatie binnen Malawi heeft diverse voordelen, zoals een gezamenlijke verkoop en inkoop en het uitwisselen van kennis en arbeidskrachten. Belangrijk is echter vooral dat de deelnemers met elkaar verbonden blijven. Door te functioneren in groepen moedigen ze elkaar aan en motiveren ze elkaar.

Resultaten

Met het Food for Life Malawi-systeem ligt de ecologische druk ver beneden de lokale draagkracht van de natuur waarin de inwoners van Malawi leven. Het leven van onze deelnemers stijgt ver uit boven de lokale sociale minimumstandaarden waarmee ze eeuwenlang hebben geworsteld. Vrouwen en kinderen krijgen aanzienlijk meer mogelijkheden om zichzelf te ontwikkelen omdat honger geen dagelijkse issue meer is. Ouders kunnen hun kinderen naar scholen laten gaan - zelfs naar de universiteit - en hun de gezondheidsvoorzieningen geven die ze nodig vinden. Verder hebben ze de mogelijkheid om iets opzij te leggen voor een 'oudedagvoorziening'. Daarmee zijn ze aanzienlijk minder afhankelijk van hun kinderen. Als gevolg daarvan krijgen de kinderen de mogelijkheid om hun eigen weg te kiezen. Voedselzekerheid en rendabele landbouw trekken mensen uit de dode hoek van armoede. Met Food for Life Malawi wordt een gemeenschap gecreëerd die zelfstandig kan functioneren en die kan worden geleid door eigen lokale inwoners.

Risico's

Algemene risico's

Het systeem kent algemeen geldende risico's, zoals verlies, diefstal, misoogst, demotivering, gebrek aan vernieuwing, leiderschapsperikelen en jaloezie. Met betrekking tot deze risico's geldt vooral dat het Food for Life Malawi-systeem is opgebouwd uit heel veel lokale cellen in meer dan 700 groepen, verdeeld over meer dan 100 dorpen in een gebied van 200 x 1.200 kilometer. De diverse regio's hebben allemaal hun eigen – soms sterk verschillende – normen en waarden. Voor bijna alle gebieden gelden strikte regels, zeker op het platteland waar Food for Life Malawi is gevestigd. Dat betekent dat misstanden in principe beperkt blijven tot een klein gebied. Aan de andere kant weet men landelijk vrij precies welke normen en waarden Food for Life Malawi hanteert. Een vaste prijs moet bijvoorbeeld echt een vaste prijs met dezelfde voorwaarden zijn, omdat iedereen altijd direct weet hoe het in andere regio's gaat. Het optreden van Food for Life Malawi bij misstanden verspreidt zich razendsnel over het hele land. Dat vraagt steeds weer om zorgvuldige maatregelen. Daarom worden maatregelen altijd eerst besproken met de lokale mensen en wordt aan hen om advies gevraagd. Dat advies wordt meestal opgevolgd.

Bijzondere risico's

Naast deze algemene risico's zijn er ook bijzondere risico's. Zo is er, net als in Nederland, het risico van corruptie. Deelnemers weten dat Food for Life Malawi bij corruptie geen pardon kent en iemand die zich misdraagt direct uit de organisatie haalt. Dat werkt preventief. Natuurlijk zijn er ook de marktrisico's. Die risico's worden tot een minimum beperkt door de hele oogst van de deelnemers zo snel mogelijk te verkopen aan grote marktpartijen. We hebben overwogen om de mais eerst zelf op te slaan en later te verkopen. De risico's daarvan blijken te groot. De organisatie wordt dan te ingewikkeld, met alle gevolgen van dien. Door de oogst direct te verkopen aan een grote marktpartij tegen een goede prijs tegen directe betaling is er geen risico dat er verlies wordt geleden op de verkoop en aankoop van mais van de boeren. De boeren ontvangen hun geld binnen twee weken nadat zij hun mais hebben afgeleverd. Daarmee zijn risico's beperkt en kunnen deze goed worden overzien en gemanaged.

Ook bestaat er een kans dat door de omvang van het project de aanvoer van grondstoffen, vooral mest, gaat stagneren. In Malawi worden vooral veel kippen gehouden. Steeds meer mensen krijgen in de gaten dat kippenmest goed geschikt is voor de verbouw van mais. Met een bevriende organisatie in het noorden die we al vele jaren kennen, zijn we in gesprek over de afname van kippenmest uit haar systeem. De mensen van die organisatie gaan 1.000 boeren helpen en leren hoe ze op een rendabele manier hun kippen kunnen mesten. Voor de kippen die volgens hun systeem zijn opgefokt, krijgen ze een vaste prijs. Daarvoor zijn al 700 contracten afgesloten. In tegenstelling tot de traditie is een systeem ontwikkeld waarbij de kippenmest wordt verzameld. Daarnaast zijn er enkele goede contacten met andere grote pluimveehouders. We overwegen niet om zelf acties te ondernemen of in te voeren om zelfstandig mest te kunnen produceren.

Tenslotte, wat de risico's betreft: jaloezie is een belangrijke mogelijkheid om succes om zeep te helpen. Daar hebben onze leiders goed oog voor en ervaring mee. Kwaadsprekerij is vaak een uiting van die jaloezie. Het is lastig om daar echt iets tegen te doen. Zodra wij weten dat dit aan de orde is, gaan we direct met de betrokken personen een open gesprek aan. Zo'n open gesprek is in Malawi niet de gewoonte. De mensen schrikken ervan en meestal stopt dan het kwaad.

Communicatie

De onderlinge communicatie tussen de deelnemers in Malawi verloopt prima. De directeuren kennen elkaar. Verschillende groepen over het hele land bezoeken de andere systeemdorpen. Dat gebeurt niet alleen maar om de anderen te leren kennen. In de praktijk blijkt dat men vooral wil weten hoe een andere groep het Food for Life Malawi-systeem precies toepast. Een punt daarbij is dat het systeem is verspreid over het hele land, over een afstand van 1.200 kilometer. Dat betekent dat de grondsoorten sterk wisselend zijn, evenals het klimaat. Met de teelt van mais moet daarmee rekening worden gehouden. Het zit in de aard van de deelnemers om kennis te delen en over te dragen. Het is voor hen een middel om te kunnen overleven. Tegenwoordig is er in de grote steden internet, zodat daar een

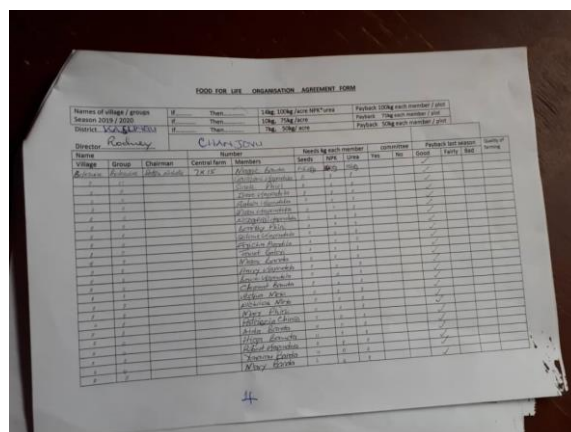
goede communicatie mogelijk is. Omdat we vooral op het platteland werken, zie je dat er een mix is van internetcommunicatie en traditionele methoden. Onderling handhaven onze deelnemers op het platteland toch vooral hun traditionele systemen. Een belangrijk kenmerk daarvan is herhaling door middel van vraag en antwoord, net zolang totdat iedereen de lessen goed heeft begrepen. De drijfveer om goed en aandachtig te luisteren is de drang om te overleven. Niet goed opletten verkleint de overlevingskans .

Vanuit Nederland is een goede communicatie met alle NGO-leden en directeuren mogelijk. Die communicatie wordt vrijwel altijd gevoerd via Whatsapp. Een enkeling heeft email. In Nederland is voorlichting aan particulieren een lastige opgave. Tijdens voorlichtingen die we geven blijkt steeds weer dat de impact van ons systeem en de verschillen tussen Nederland en Malawi bijna niet zijn uit te leggen. De verschillen zijn te groot en er is voor Nederlanders teveel verbeelding nodig om zich te kunnen inleven in een gezin op het platteland in Malawi. Omgekeerd geldt overigens hetzelfde.

Administratie

De administratie wordt goed bijgehouden en vanaf 2021 door twee accountants gecontroleerd. Ook wordt er steekproefsgewijze gecontroleerd op de daadwerkelijke aanwezigheid van akkers. Daarin is men precies. Overigens doet men het op een manier die wij 50 jaar (en langer) geleden in Nederland ook hanteerden: op papier, regel voor regel, indelen, overschrijven en vooral mondeling uitleggen. De foutjes die af en toe voorkomen, worden zeer serieus opgevat. Tot nu toe zijn vrijwel alle fouten helder en aannemelijk verklaard. Het archiveren gaat ook op de manier die we lang geleden in Nederland toepasten. Dat neemt niet weg dat het erg serieus gebeurt.

Van alle deelnemers worden de namen opgeschreven. Met 8.000 deelnemers zijn dat talloze bladzijden met namen. Men wordt ingedeeld in groepen van 7 personen en er wordt aangegeven welk nummer men heeft in de groep. Dat is traditie, het werkt prima en we laten dat zoals het is. Tijdens bezoeken, van ons en de accountants, worden steekproeven gedaan om na te gaan of we de bewuste persoon en zijn akker kunnen vinden en bekijken.

Grondstoffen

Zaaizaden

In het FFF systeem geven wij alleen de allerbeste grondstoffen die er zijn. De aangeboden zaaizaden zijn vaak overtollige zaaizaden van een vorig seizoen. Die willen we niet hebben. Per soort zit er veel verschil in zaaizaden. Wij laten de deelnemers zelf beslissen welke hybride zaden men wil gaan gebruiken. Bij die keuze zijn de lokale klimatologische omstandigheden mede bepalend. Zelf weten deelnemers het beste welke zaaizaden ze moeten kiezen. Soms is het gebruik van hybride zaaizaden een issue. De hoofdlijn voor FFF is dat we eerst proberen de hongersnoden die Malawi regelmatig treffen te voorkomen. Wanneer dat is gerealiseerd kan er worden nagedacht over het gebruik van andere, niet-hybride zaaizaden. Na veel aandringen hebben we een proef gedaan op duizend akker met gele lokale mais. Veel hulporganisaties vragen om gele mais omdat er iets meer vitamine C in zit. De proeven hebben aangetoond dat de opbrengst echt veel lager is. De kwaliteit is veel slechter. De markt is klein omdat mensen veel liever witte hybride mais gebruiken voor hun dagelijkse bord nsima-pap. Tenslotte is de houdbaarheid aanzienlijk slechter. Gele mais is veel gevoeliger voor ziekte. Voorlopig zullen we terughoudend zijn met de inzet van gele niet-hybride mais.

Mest

Er zijn verschillende soorten mest die gebruikt kunnen worden. De werking per soort mest is verschillend. Bovendien is het aanbod en de beschikbaarheid divers. Vooral kippenmest, koeienmest, varkensmest, geitenmest en menselijke mest werken prima. De beschikbaarheid is ook vaak in deze volgorde aanwezig. Met mensenmest hebben sommigen nog wat moeite. Alhoewel begrijpelijk is deze mest het beste van alle soorten mest. Het is scherp, heeft heel veel nutriënten en er is maar een kleine hoeveelheid nodig. Net als met mensenmest is het met kippenmest ook zo dat je een beetje moet uitkijken met de hoeveelheid die je gebruikt. Natuurlijk geloven sommigen dat niet en ervaren dat een te grote hoeveelheid jouw gewas verbrand. Het beste is wanneer er gebruik wordt gemaakt van een mix van mest.

Groen

Voor groen is het van belang dat het niet droog is. Gedroogd composteert het veel slechter of zelfs niet. In principe kan alles wat groen is worden gebruikt. Van bomen de groene uiteinden die soepel zijn. Daar waar het houtachtig wordt kun je het niet meer gebruiken. Het composteert niet of het duurt te lang. Grassen werken ook goed evenals onkruid. Hierbij is het van groot belang dat de temperatuur in de compost hoop hoger wordt dan 82 graden Celsius. Indien niet dan strooi je het onkruid over je land. Natuurlijk is het niet de bedoeling dat wij alle groen uit de natuur halen en zo een kaalslag veroorzaken. Daarom zijn we begonnen met het telen van eigen groene grondstoffen.

Als proef hebben we 40 are groen geteeld op een Nederlandse boerderij in midden van Malawi. In Madisi hebben we Velvet beans geteeld. Deze bonen worden geoogst vlak voordat ze zijn uitgebloeid en vrucht gaan zetten. Op dat moment heeft de plant alles wat er aan nutriënten aanwezig is verzameld om te kunnen gaan bloeien. In hun eigen taal noemen ze Velvet beans Kalondonda. Ook zou je Cow beans of Khobwe kunnen gebruiken. De Cow beans zijn wat beter bestand tegen droogte.

We activeren deelnemers groepen nu om deze bonen te verbouwen en stellen daarvoor budgetten beschikbaar. Men is daar her en der in het land mee bezig.

Composthoop

Het maken van een composthoop is afgestemd op de omstandigheden in Malawi. In de grond wordt een markering aangebracht van 10 cm diep met een afmeting van 1,5 bij 1,5 meter. Op de grond, binnen de gemaakte afbakening, legt men stokken van 3 a 4 cm dik, los van elkaar en daarna gekruist er overheen. Dit zorgt ervoor dat er voldoende lucht in de compost kan trekken. Op de vier hoeken van de plek wordt een stok van 2 meter, 50 cm in de grond gestoken. Dus manshoogte.

De eerste laag bestaat uit groen. Dit groen wordt eerst verzameld en op de lengte gelaten zoals het werd geoogst. Wanneer alles is aangevoerd om te kunnen starten, stokken, groen, mest, water wordt het groen in kleine stukken van 10 tot 20 cm gekapt/gesneden. De reden om dit niet direct te doen is dat het composteerproces start op het moment dat er kleine stukken van worden gemaakt. Dat proces moet niet eerder starten dan wanneer de composthoop gemaakt kunnen worden. Als het groen is uitgedroogd zal het minder goed werken. De eerste laag van dertig centimeter groen wordt geplaatst. Daarna 3 emmers met mest verspreid over de gehele oppervlakte groen. Die wordt besprenkeld met 3 emmers water. Belangrijk is dat de hoop steeds vlak blijft. Nadat het water is gesprenkeld start men met een nieuwe laag groen en wordt het proces herhaald.

Bemesting

Wanneer er voldoende grondstoffen, vooral mest, aanwezig zijn kan die mest rechtstreeks op de teelgrond worden aangebracht of geïnjecteerd, zoals wij dat in Nederland doen. In Malawi is mest van dieren minder uitbundig aanwezig dan in Nederland. Daarom wordt de verrijkte compost gedaan in gaten van 40cm x 20cm breed en 25 cm diep. De gaten staan in het vierkant, 60 cm hart op hart. De reden voor deze afmeting is dat de schep die men gebruikt gemiddeld 20 cm breed is. Eerst worden er onder in het gat 2x2 handen met kippenmest gedaan. Die laag wordt afgedekt met een laagje grond tot 10 cm onder de bodemlijn. Hier wordt 3x 2 handen met verrijkte compost ingedaan en afgedekt met losse grond tot gelijk met de bodemlijn. De inhoud moet luchtig blijven en niet worden aangestampt. Deze methode maakt slechts gebruik van 14% van het grondoppervlak. Door de plantgaten ieder jaar een beetje op te schuiven wordt er wel gebruikgemaakt van de nutriënt-restanten van het vorige seizoen, maar verschuift het gebruik ieder jaar een klein beetje en wordt uiteindelijk alle grond gebruikt.

Neutraliseren klimaatverandering

Veranderingen van seizoenen en klimaat zijn er wereldwijd in talloze golfbewegingen. De kunst is om hier dusdanig op in te spelen dat hongersnoden worden voorkomen. Met het FFF systeem worden al deze gevolgen eenvoudig geneutraliseerd. De natuur zelf geeft alle middelen en grondstoffen die nodig zijn om voldoende voedsel te kunnen verbouwen. Veelal wordt gekeken naar de regenval. Regenval is altijd te veel of te weinig redeneren veel mensen. Veel boeren, wereldwijd, uiten zich altijd over het weer in negatieve zin. Dat geeft aan dat ook zij niet snappen wat de kern is van ons voedselsysteem. Wanneer men gewoon gebruikmaakt van de dagelijkse dauw, die in de compost-spons trekt, groeit er voldoende voedsel om een goede opbrengst te creëren. Wereldwijd. Dat boeren klagen komt omdat men geen genoeg wil nemen met een optimale opbrengst. Boeren gaan voor een maximale opbrengst en een maximaal rendement. Het gevolg daarvan is onvrede. Ongenoegen. In Malawi heeft FFF aangetoond dat met het gebruikmaken van alleen natuurlijke middelen er voldoende eten kan worden geproduceerd. Dat geeft rust en tevredenheid. Dat geeft voedselzekerheid zoals de doelstelling van de VN graag wil dat er gebeurt. SDG 2

Organogram

